

กรมอนามัย
DEPARTMENT OF HEALTH

แนวทางการตอบข้อหารือ เกี่ยวกับระบบประปาหมู่บ้าน

รวบรวมและปรับปรุงข้อมูล โดย กลุ่มพัฒนาระบบจัดการคุณภาพน้ำบริโภค
สำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

ข้อมูลภูมิหลัง (Background) ของสิ่งปลูกสร้างระบบประปาหมู่บ้านของกรมอนามัย

ปี (พ.ศ.)	เหตุการณ์สำคัญ
2496	เริ่มดำเนินการงานจัดหาน้ำสะอาดในชนบทตามพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการกรมอนามัย พ.ศ. 2496 โดย - กองช่างสุขาภิบาล กรมอนามัย รับผิดชอบออกแบบและควบคุมการก่อสร้างอาคารสถานที่ราชการในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข- กองช่างสุขาภิบาล กรมอนามัย มีบทบาทในการพัฒนาระบบจัดหาน้ำสะอาดภายใต้โครงการประปาชนบทในเขตพื้นที่เร่งรัดพัฒนาชนบท ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น อุดรธานี หนองคาย เลย นครพนม และอุบลราชธานี- กองช่างสุขาภิบาล กรมอนามัย มีหน้าที่ในการปรับปรุงคุณภาพน้ำให้สะอาด และส่งถึงประชาชนโดยสะดวกและปลอดภัย
2510 – 2514 (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2)	เริ่มดำเนินการโครงการจัดหาน้ำสะอาดด้วยระบบประปาหมู่บ้าน โดยรัฐบาลจัดสรรงบประมาณให้แก่ 2 หน่วยงานหลัก - กองประปาส่วนภูมิภาค กรมโยธาธิการ กระทรวงมหาดไทย รับผิดชอบการก่อสร้างและดูแลการผลิต จำหน่าย น้ำประปาในเขตเมืองหรือในชุมชนที่มีจำนวนประชากรตั้งแต่ 5,000 คน ขึ้นไป- กองประปาชนบท กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข รับผิดชอบดำเนินการก่อสร้างระบบประปาหมู่บ้านหรือการประปาขนาดเล็กในชุมชนที่มีจำนวนประชากรตั้งแต่ 1,000 – 5,000 คน เมื่อก่อสร้างแล้วเสร็จจะมอบให้สุขาภิบาลหรือหมู่บ้านบำรุงรักษา
9 พฤษภาคม 2521	คณะรัฐมนตรีมีมติให้มีการปรับรูปแบบการบริหารกิจการประปาส่วนภูมิภาคเป็นแบบรัฐวิสาหกิจ เพื่อให้การดำเนินการผลิตจำหน่ายของการประปาส่วนภูมิภาคคล่องตัวไม่ต้องติดขัดระเบียบราชการและตอบสนองความต้องการน้ำสะอาดสำหรับใช้อุปโภคบริโภคที่เพิ่มขึ้นมากขึ้น
28 กุมภาพันธ์ 2522	จัดตั้งการประปาส่วนภูมิภาค หรือ กปภ. โดยรวมกิจการการประปาส่วนภูมิภาคของกรมโยธาธิการ 185 แห่ง กับกิจการประปาชนบทของกรมอนามัย 550 แห่งเข้ามาดำเนินการในรูปรัฐวิสาหกิจ ยกเว้นการประปาเทศบาลอยู่ภายใต้การบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น
2525 – 2534 (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 และฉบับที่ 6)	- คณะรัฐมนตรีมีมติกำหนดให้เป็นช่วงทศวรรษการจัดกาน้ำสะอาดและการสุขาภิบาลในประเทศไทย

ปี (พ.ศ.)	เหตุการณ์สำคัญ
	- รณรงค์ให้ประชาชนในประเทศไทยจำนวนร้อยละ 95 มีน้ำกินน้ำใช้สะอาดโดยให้มีน้ำสะอาดเพียงพอสำหรับดื่มอย่างน้อย 5 ลิตรต่อคนต่อวัน สำหรับใช้เพียงพอ 45 ลิตรต่อคนต่อวัน
2534	กรมอนามัยปรับปรุงงานด้านการจัดสร้างระบบประปาหมู่บ้านโดยก่อสร้างระบบประปาหมู่บ้านในพื้นที่ที่อยู่นอกเขตเทศบาลและเขตสุขาภิบาลเพื่อให้ประชาชนในชนบทห่างไกลมีน้ำสะอาดจากระบบประปาใช้บริโภคอุปโภคอย่างทั่วถึง
6 สิงหาคม 2534	มติคณะรัฐมนตรีอนุมัติให้ใช้แผนเร่งรัดจัดให้มีน้ำสะอาดในชนบทเป็นกรอบสำหรับกรมอนามัย กรมโยธาธิการ กรมทรัพยากรธรณี สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท และการประสานส่วนภูมิภาค จัดทำโครงการก่อสร้างระบบประปาหมู่บ้านต่อ โดยกำหนดเป้าหมายก่อสร้างเพิ่ม 41,152 หมู่บ้าน ภายในปี 2544 หรือครอบคลุมร้อยละ 70 ของหมู่บ้าน
2535	รัฐบาลนำแนวทางการบริหารกิจการประปาของกรมอนามัยมากำหนดเป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการและการบำรุงรักษา ระบบประปาชนบท พ.ศ. 2535 ซึ่งระเบียบนี้แสดงเจตนารมย์ไว้เพื่อการบริหารกิจการและการบำรุงรักษา ระบบประปาชนบทที่รัฐบาลลงทุนก่อสร้างเป็นไปในเชิงธุรกิจเลี้ยงตนเอง โดยไม่เป็นภาระของรัฐ
2537	จัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นมาใหม่ คือ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) การกิจหนึ่งของอบต. คือ “ให้มีน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคแก่ประชาชน”
2542	- มีพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้อปท. กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนและกระบวนการในการถ่ายโอนภารกิจ งบประมาณ และอัตรากำลังของราชการส่วนกลาง และราชการส่วนภูมิภาคให้แก่ อปท. - อปท. มีภารกิจ “การให้มีน้ำสะอาดเพื่อการอุปโภคบริโภคแก่ประชาชน” - ส่วนราชการถ่ายโอนภารกิจ/ทรัพย์สินสาธารณูปโภค(แหล่งน้ำ/ระบบประปาชนบท) ให้แก่ การก่อสร้างระบบประปาชนบท เป็นต้น
2545	- พรบ.ปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 - กรมอนามัยได้โอนบรรดาภารกิจ อำนาจหน้าที่ ทรัพย์สิน งบประมาณฯ แก่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2546	กรมทรัพยากรน้ำแจ้งจังหวัด เรื่อง ถ่ายโอนระบบประปา
2562	มติคณะกรรมการกระจายอำนาจแก่อปท. ครั้งที่ 4/2562

แนวทางการตอบข้อหารือเกี่ยวกับระบบประปาหมู่บ้าน

1. ข้อมูลการถ่ายโอนภารกิจกรมอนามัย

กรมอนามัย ได้ถ่ายโอนบทบาทภารกิจ อำนาจหน้าที่ ทรัพย์สิน งบประมาณ หนี้ สิทธิ ภาระผูกพัน ข้าราชการ ลูกจ้าง และอัตรากำลังของส่วนราชการที่มีหน้าที่ในการจัดหา น้ำสะอาด ได้แก่ กองประปาชนบท และกลุ่มงานจัดหาน้ำสะอาดในศูนย์อนามัยสิ่งแวดล้อมเขต 1 - 12 ไปเป็นของกรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามพระราชกฤษฎีกาโอนกิจการบริหารและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้ เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ พ.ศ. ๒๕๔๕ ตามมาตรา ๖๓ (๕) แล้ว ตั้งนั้นเอกสาร หลักฐาน ทรัพย์สิน (ระบบประปาหมู่บ้านที่กรมอนามัยจัดสร้างไว้เดิม) จึงถูกโอนไปเป็นของ กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่พระราชกฤษฎีกาโอนกิจการบริหารและ อำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ พ.ศ. ๒๕๔๕ มีผลบังคับใช้ เอกสารแนบใน QR Cord หมายเลข 1

2. ผลจากการถ่ายโอนภารกิจกรมอนามัย

ภายหลังจากที่กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้รับการถ่ายโอนบทบาท ภารกิจ อำนาจหน้าที่ ทรัพย์สิน งบประมาณ หนี้ สิทธิ ภาระผูกพัน ข้าราชการ ลูกจ้าง และอัตรากำลังของส่วน ราชการที่มีหน้าที่ในการจัดหา น้ำสะอาดจากกรมอนามัยแล้ว ได้ดำเนินการถ่ายโอนระบบประปาหมู่บ้านให้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามสำเนาหนังสือกรมทรัพยากรน้ำ ที่ สท ๐๖๐๕.๒/ว ๔๙๖๒ ลงวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๖ เรื่องการส่งมอบการโอนทรัพย์สินสาธารณูปโภค (แหล่งน้ำ/ระบบประปาชนบท) ให้แก่องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น เอกสารแนบใน QR Cord หมายเลข 2

ดังนั้น ระบบประปาหมู่บ้านที่กรมอนามัยจัดสร้างและถ่ายโอนไปยังกรมทรัพยากรน้ำ ได้ถูกถ่ายโอนไปยัง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหนังสือฉบับนี้ด้วย ปัจจุบันระบบประปาหมู่บ้านจึงถือเป็นทรัพย์สินขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับโอนมาจากกรมทรัพยากรน้ำ ซึ่งการดำเนินการใด ๆ เช่น จำหน่าย รื้อถอน จึงต้อง ดำเนินการตามระเบียบพัสดุ นอกจากนั้นหากระบบประปาตั้งอยู่ที่ราชพัสดุต้องดำเนินการตามกฎหมายกระทรวงว่า ด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการปกครองดูแล บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาประโยชน์เกี่ยวกับที่ราชพัสดุ พ.ศ. ๒๕๔๕ รายละเอียดตามคู่มือการใช้ที่ราชพัสดุ เอกสารแนบใน QR Cord หมายเลข 4

3. การแก้ไขปัญหาไม่มีเอกสาร เอกสารค้นหาไม่พบหรือสูญหาย

หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องใช้เอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการตามกฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้อง แต่ไม่มีเอกสารหลักฐานการส่งมอบ-รับมอบภารกิจและทรัพย์สิน หรือหลักฐานเอกสารนั้น ตรวจสอบค้นหาไม่พบหรือสูญหาย ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการตามมติคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ก.ก.ถ.) ในคราวประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๖๒ เมื่อวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ โดยนำเรื่องเสนอคณะอนุกรรมการอำนวยการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับจังหวัดพิจารณา ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดตามหนังสือสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ นร ๐๑๐๗/ว ๑๖๔๘ ลงวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

๔. สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม

ต้องการรายละเอียดนอกเหนือจากที่กรมอนามัยให้ไปแล้ว สามารถสอบถามและขอรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ส่วนแผนงานและประเมินผล สำนักบริหารจัดการน้ำ กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โทร. ๐๒ ๒๗๑ ๖๐๐๐ ต่อ ๖๗๐๔

เอกสารตาม QR Cord

หมายเลข ๑ พระราชกฤษฎีกาโอนกิจการบริหารและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ พ.ศ. ๒๕๔๕

หมายเลข ๒ สำเนาหนังสือกรมทรัพยากรน้ำ ที่ สท. ๐๖๐๕.๒/ว ๔๙๖๒ ลงวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๔
เรื่อง การส่งมอบการโอนทรัพย์สินสาธารณูปโภค (แหล่งน้ำ/ระบบประปาชนบท)
ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หมายเลข ๓ สำเนาหนังสือสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ นร ๐๑๐๗/ว ๑๖๔๘
ลงวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

หมายเลข ๔ คู่มือการใช้ที่ราชพัสดุ

QR code เอกสารแนบหมายเลข 1 – 4

Google Drive Folder เอกสารประกอบการตอบข้อหาหรือระบบประปาหมู่บ้าน

<https://drive.google.com/drive/folders/11HF8jijHErZoZMtSp5ekFpo6wdKTYnWSr?usp=sharing>

เอกสารอ้างอิง

- 1 วิเชียร จุ่งรุ่งเรือง และคณะ. ความเป็นมาและรูปแบบการบริหารระบบประปาชนบท.วารสารสมาคมทรัพยากรน้ำ. 2548. ฉบับ พฤษภาคม - สิงหาคม 2548. หน้า 14 – 22
- 2 พระราชกฤษฎีกาโอนกิจการบริหารและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ พ.ศ. ๒๕๔๕
- 3 สำเนาหนังสือกรมทรัพยากรน้ำ ที่ สท. ๐๖๐๕.๒/ว ๔๙๖๒ ลงวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๔ เรื่องการส่งมอบการโอนทรัพยากรน้ำ (แหล่งน้ำ/ระบบประปาชนบท) ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 4 สำเนาหนังสือสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ นร ๐๑๐๗/ว ๑๖๔๘ ลงวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓
- 5 กรมธนารักษ์. หลักเกณฑ์และวิธีการปกครองดูแล บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาประโยชน์เกี่ยวกับที่ราชพัสดุ พ.ศ. ๒๕๔๕. คู่มือการใช้ที่ราชพัสดุ. หน้า 1 - 45